

Bjud inte upp fascismen som motdansare

Artikeln är publicerad i tidskriften [Kurage oktober 2018](#)

Vi frestas att fångas av vår motvilja mot rasifierande uttalanden. "Nämen så dumt!" Det kan vara fascister och sverigedemokrater eller etablerade moderater och socialdemokrater som uttalar fördomar. Vår upprördhet lockar oss att nappa. Antirasism förvandlar då sig själv till nyhetsbyrå för rasism. Vi delar med oss av fördomsfulla, rasistiska, islamofobiska eller nationalistiska citat på facebook och twitter. "Titta vad sjukt! Har ni sett!"

Vad är det som får oss att ta jobbet som gratis pr- och nyhetsbyrå åt rasism? Fascister fiskar efter mothugg. Och när den får mothugg utvinner den fetischistisk kraft från de som nappar. Men även antifascism kan utvinna kraft från rasism. Genom att göra sig till varandras negationer förvandlar de varandra till kraftkällor. De förstärker varandra. Och denna ömsesidiga antagonism skapar en mäktig pardans. Mer befriande kamp får svårt att konkurrera med så mäktiga motpoler.

Postprotest

Kamp mot nationalism, gränser och fascism behöver lämna protest och nej-sägande för att bli befrielse. Vi kan kalla det för [postprotest](#). Postprotest tränar befrielse och experimenterar med jämlika och gränslösa samhällen. Protesten vänder sig istället mot.

Protest och postprotest bygger olika kompositioner. Nejjet riktas mot något som därmed görs till ett *ja*.

Protestens *nej* pekar ut motparten till subjektet, som den som vill något. Protesten gör därmed sig själv till den som inte vill (det dom vill). Nietzsche kallar detta nej-sägande för viljan att inte vilja. Enligt honom producerar nejjet oförmåga istället för befrielse.

När olika protester hamnar i resonans med varandra skapas en riktning in mot ett center. En antifascistisk protest komponerar en riktning mot fascism. Nejjet

pekar ut fascismen som den egentliga aktören. Den som agerar. Högerpopulisten eller fascisterna förvandlas genom utpekandet till huvudperson.

Riktandet mot populism och fascism producerar ett illusoriskt center. Genom att rikta sig mot det man är emot vänder man befrielseörelser ryggen. Aktörer som bygger befrielse osynliggörs. Befrielsegrupper avsätts som regerande parter.

Postkolonial antifascism

Negationer riskerar att vändas till sin motsats. Etablerade folkrörelser, och även radikala antirasister, frestas att dras in i olika koloniala mönster. Här är exempel på postkolonialism som utgår från välvillighet.

Antirasism som nationalism: Avståndstagandet mot rasism kan upphöjas till nationalism. Antirasism och mångfaldspolitik görs till källa för stolthet. En [svensk stolthet](#). Stolthet över mångfalden i 'vårt land' till skillnad från ... Detta skapar myten om den goda nationalismen.

Homonationalism: Jasbir Puar kritiserar homonationalism (*Homonationalism in Queer Times*, 2007). Homonationalism uppstår när hbtq-rörelser pekar ut människor från tredje världen, immigranter, flyktingar, muslimer och svarta, som oupplysta i hbtq-frågor medan det vita väst skulle vara mer upplyst och mer utvecklat. Hbtq görs till nationell stolthet.

Femonationalism: Feminism exploateras, enligt Sara Farris (2017), ibland av både nationalisterna och feminister för att peka ut syd eller muslimer som mindre feministiska än oss. Feminism görs till stolt nationalism.

Kultur ersätter ras: Kultur har tagit över rasbegreppets roll för att producera de Andra. Kultur paketerar in människor i en box ([containervärldsbild](#)). "Vilken kultur kommer du ifrån?" "I vår kultur fungerar det inte så."

Förorten som nytt rasbegrepp: De senaste åren har "[förorten](#)" använts som begrepp för att peka ut oupplysta som behöver hjälp av upplyst, radikal medelklass.

Syndabockar kamouflerar den administrativa rasismen: Genom att fokusera på ett högerparti som kommit in i riksdagen så skapas syndabockar.

Syndabockar är till för att ta över skulden. Genom att lägga skulden på de som skriker mest kamoufleras rasistiska system med gränser, gränskontroller och utvisningar.

Integrationsprojekt: Integration kommer ursprungligen från latinets integrare något som inte är helt görs helt. De som inte är hela ska integreras och bli en del av det hela. Integrationspolitik vilar på antaganden om människors inneboende olikheter. Den skapar ett Vi som ska integrera och ett Dom som ska integreras.

Mångfald: Mångfald kan utnyttjas för att skapa olikhet genom likhet: vi är lika varandra och dom är lika varandra. Och därför är vi och dom olika.

Medvetandegöra: Det finns en övertro på att mer kunskap minskar rasism eller fattigdom. Detta skapar föreställningen att om vi bara genomskådar makt förlorar makten makt. Detta är en illusion, menar queerfeministen [Sara Ahmed](#): "supporting the illusion that social hierarchies are undone once we have 'seen through them'". ("Declarations of Whiteness: The Non-Performativity of Anti-Racism", 2004.)

Inse sina privilegier: Inte heller att bli medveten om sin egen rasism tar bort rasism eller makt. Medvetande om den egna skulden kan snarare producera föreställningen om en god vithet: de skuldmedvetna.

Offergöra: Genom att reducera flyktingar till enbart offer återskapas en kolonial världsbild. Vita som räddar bruna från de bruna.

Flyktingar är en blandad skara. Det går inte att paketera ihop dem. Själva handlingen flykt får dock en politisk funktion i nord. Idag bryter miljontals människor lydnaden till en ordning där fattiga och bruna ska hålla sig på sin plats. Hålla sig söderut. Eller österut. Hålla sig hemma. Där de hör hemma. Apartheid är ordningar som ska hålla människor isär, apart.

Nationalstatsapartheid: är ordningen där rika och vita kan resa och bo nästan var de vill i världen medan bruna och fattiga hålls instängda i områden där de borde höra hemma.

Bruna, fattiga och flyktingar bryter [nationalstatsapartheid](#) genom att ta sig ur instängdhet. Olydnad mot gränser.

Banal nationalism

Nationalstatens koppling till rasism kan kamoufleras genom att peka ut de som viftar mest med flaggorna. Michael Billig använder termen [banal nationalism](#) för att visa hur nationalismen snarare skapas av slaka flaggor som hänger utanför ICA (*Banal nationalism*, 1995). Viftandet stör nationalismen.

Billig har tagit banal nationalism från Hannah Arendts begrepp *banal ondskap*. [Hannah Arendt](#) analyserar varför onda system inte rekryterar onda människor. Onda system rekryterar rediga människor. (*Eichmann in Jerusalem: A Report on the Banality of Evil*, 1963.)

Onda människor platsar inte i onda system. Fanatiker och psykopater saboterar onda system. Onda system behöver ordentliga, omtänksamma och trevliga personer. Då fungerar onda system effektivast.

Vi lever i en tid då riksdagen och de etablerade partierna behöver antirasism och mångfald för att kunna stänga gränserna mot bruna, fattiga och flyktingar. Antirasism exploateras för att etablera nationalstatsapartheid som det rådande systemet.

Nationalism som realistisk vidskepelse

Nationalstat förstås här som försöket att göra folk (nation), område (land), kultur, språk och stat till en identitet. Få dom att bli ett. Men det har aldrig funnits något landområde som ockuperats av ett enda folk. Det har aldrig funnits något folk med en enda kultur. Varje ockupation och varje gräns bryts. Människor som "inte hör hemma" gör sig hemmastadda.

Nationalismens identitetspolitik har aldrig lyckats. Även om den aldrig lyckats förkunnar nationalismen att så redan är fallet.

Jean-Jacques Rousseau använder *civilreligion* för att beskriva hur staten organiserar ordning och sammanhållning med hjälp av riter och trosföreställningar (*The Social Contract*, 1762). Nationalstaten skapar sig helig auktoritet och gör sig till egen religion, med tiden möjligen den största världsreligionen.

Nationalismen har blivit den mäktigaste religionen genom en tro som är

orealistisk. Det är en tro som i sin mest fundamentalistiska form uppfattar sig som det enda realistiska. Så som kolonialismens, enligt Homi Bhabha (1994), gjorde sig självklar med hjälp av realismen gör sig nationalismen självklar. Folkrörelser organiserar sig gärna som en spegel av nationalstaten, de återskapar nationalstaten genom riksorganisationer och riksstyrelser.

Containervärldsbildens föreställning om nationalstater där vi kan vandra in eller ut har aldrig existerat. Uppfattningen att vi lever inuti ett territorium, i en kultur eller inuti en nationalstat kallar Ulrich Beck (1997) för containerteori.

Fascism förvandlar sig till banal nationalism

Fascism materialiseras när en grupp ställer sig över andra värden, som moral, rättvisa och solidaritet. Andra värden bejakas, men i fascism underställs dessa värden den egna gruppen. Traditionellt ställer fascismen nationer över andra värden. Nationalstaten och dess egna medborgare ges genom fascismen högre värde än exempelvis medmänsklighet och jämlikhet.

Att placera ett värde över alla andra värden är ett sätt att inte behöva ta konflikter. Fascism är alltså konfliktundvikande.

Det politiska tvingar oss att ta beslut. Besluta mellan olika värden. Fascism undviker detta. Fascism är ett sätt att fly det politiska och ersätta det med rutin, lydnad och administration. Den konsekventa underordningen till staten, organisationen, lagen, reglerna blir på så sätt en antipolitik. Lydnad ersätter politik. Folkrörelser och aktivistiska rörelser som undviker civil olydnad riskerar att befästa en sådan antipolitik. Lydnad blir flykt från politik.

Befrielse utan negation

Hur vänder vi oss mot varandra istället för att vända oss mot rasismen? Hur tillsätter vi varandra som subjekt, som politiska aktörer? En väg är att som Rosa Parks, Martin Luther King, Barbara Deming, Anne Montgomery och Mohandas Gandhi tillsätta varandra som regerande. Som de som förverkligar nya ordningar.

Dessa pekar inte ut någon central regering som Subjektet. De pekar ut varandra som politiska subjekt. De vänder sig mot varandra.

Per Herngren

2018-09-19

Artikeln publicerades i tidskriften [Kurage, oktober 2018](#).

Samt på [Per Herngrens blogg](#).

Referens

Jasbir Puar, *Terrorist Assemblages: Homonationalism in Queer Times*, Durham: Duke University Press, 2007.

Sara R. Farris, *In the Name of Women's Rights: The Rise of Femonationalism*, Duke University Press, 2017.

Sara Ahmed, "Declarations of Whiteness: The Non-Performativity of Anti-Racism", *Borderlands e-journal*, Volume 3 Number 2, 2004.

Michael Billig, *Banal nationalism*, London: SAGE Publications, 1995.

Hannah Arendt, *Eichmann in Jerusalem: A Report of the Banality of evil*, revised enlarged edition, New York: Penguin Books, 1977 (först publicerad 1963).

Jean-Jacques Rousseau, *The Social Contract*, 1762. Homi Bhabha. *The Location of Culture*. New York: Routledge, 1994.

Ulrich Beck, *Vad innebär globaliseringen?*, Daidalos, 2001, första tryckning 1998, tyskt original 1997.

Per Herngrens [texter om rasifiering](#).

Per Herngrens [texter om postprotest](#).